

i. Epik Şiir: "Epik" sözcüğü Yunanca "Epos, Episkos" sözcüklerinden gelir. Türkçe'ye Fransızca'dan "Epopé" olarak geçmiş olan bu sözcük (Bkz. s. 72) Türkçe'de "Destan" sözcüğüyle karışılmaktadır. Tarihsel olaylardan yola çıkılarak yazılan bu şiirler konusunda Destanlar anlatılırken ayrıntılı olarak bilgi verilmişti. Bu nedenle üzerinde daha fazla durulmayacaktır. Epik şiirler uzun soluklu, akıcı-nehir-şiirlerdir. Olay ve kişilerde masalsi nitelikler çok daha azdır.

ii. Lirik Şiir: "Lirik" sözcüğü Yunanca; coşkulu ve esin dolu anlamına gelen "Lyrikos" sözcüğünden gelmektedir. Ozanların içlerinden gelen duygularını coşkulu bir dille anlattıkları şiirlerdir. Acı, aşk, ayrılık, özlem, ölüm acısı gibi bireysel duygularla toplumsal mutluluk ya da acı olaylardan doğan sevinçler ve üzüntüler lirik şiirlerde işlenen konulardır. Türk şiirinde oldukça çok lirik şiir örnekleri vardır. Örneğin Halk Edebiyatı ozanlarından Karacaoğlan'ın, Dadaoğlu'nun, Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı ozanlarından Faruk Nafiz Çamlıbel'in, Yahya Kemal Beyatlı'nın, Cahit Külebi'nin çok sayıda lirik şiirleri vardır.

iii. Didaktik Şiir: "Didaktik" sözcüğü Yunanca; öğretme anlamına gelen "Didaktikos" sözcüğünden gelmektedir. Ozanların değişik konularda topluma yol göstermek amacıyla yazdıkları şiirlerdir. Bu tür şiirler bir eğitim-öğretim aracı olarak işlev görür.

Didaktik bir amaçla yazılmış olan şiirlerin çoğu manzum öykü ya da manzum metin olarak değerlendirilir. Estetik yönden bir şiirin taşıdığı özellikleri bu tür şiirlerde görmek olanaklı değildir. Çünkü, genel olarak şiirin amacı öğretmeden çok bir duygu güzelliğini yaşatmaktır.

Didaktik şiirin alanı içine daha çok manzum öyküler, manzum mektuplar, fabller, fıkralar ve yergiler girer. Ancak, özellikle ilköğretim okullarında belirli gün ve haftaların anlam ve önemini işleyen şiirler de bu kapsamda düşünülebilir. Örnekler bölümündeki şiirleri bu açıdan inceleyiniz.

iv. Pastoral Şiir: Doğa güzelliklerini, orman, yayla, dağ, köy ve çoban yaşayışını, bunlara karşı duyulan sevgi ve özlemi dile getiren "Kır" şiirleridir. Türk Halk Edebiyatı'nda da örneklerine rastlanılan pastoral şiirlere Milli Edebiyat ve Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda da rastlanmak olanaklıdır. Bu türe en güzel örnek Kemalettin Kamu'nun "Bingöl Çobanları" adlı şiiridir.

v. Dramatik Şiir: İnsan yaşamının korku, sevgi, tutku gibi değişik boyutlarını gerçeğe uygun biçimde ve eyleme dönüştürerek anlatan şiirlerdir. Dramatik-oyunlaşabilir-şiirler için nazım halinde yazılmış oyun ya da oyun kesitleridir denilebilir. Zaten günümüzde dramatik şiirler tiyatro yapıtları içinde incelenmekte ve değerlendirilmektedir (Kavcar, Oğuzkan, 1999, s. 22.). Faruk Nafiz'in

"Han Duvarları", Mehmet Akif Ersoy'un "Küfe", Mehmet Emin Yurdakul'un "Anadolu" adlı şiirlerinde bu tür nitelikleri görmek olanaklıdır.

2. Çocuk Şiirlerinde Bulunması Gereken Nitelikler:

Okutulacak ya da ezberletilecek çocuk şiirlerinin seçiminde öğretmenlere çok iş düşmektedir. İyi bir öğretmenin, öğrencilerine okutacağı şiirleri seçerken, onların sınıf, yaş, ilgi ve cinsiyetlerini topluca değerlendirebilmesi gerekir. Bu konuda yapılacak bir yanlışlık onarılması güç davranış bozukluklarına neden olabilir. Örneğin dize uzunluğu ve sayısı çocuğun düzeyinin çok çok üstünde olan bir şiiri, topluluk önünde okurken şaşırان öğrencinin içine düşeceği ruhsal durum göz önüne alındığında, konunun önemi daha iyi anlaşılacaktır. Böyle bir öğrencide şiire ve şiir okumaya karşı olumsuz bir tepki gelişeceği gibi, topluluk önüne çıkmaya korkma gibi bir fobiyle de karşı karşıya kalınması söz konusu olabilir.

Bunun yanında ezberlenmesi güç bir şiiri ezberleyemeyen çocuğa daha o yaşlarda bir başarısızlık yaşatmak da az şey değildir. Çocuğun özgüven kazanmasında bu ve buna benzer başarısızlığın olumsuz etkileri oldukça çoktur. Bir örnek daha verilecek olursa; İstiklal Marşı ve Çanakkale Şehitleri çok güzel, çok duygulu iki şiirdir. Ancak bu şiirlerin sözcük dağarcığıyla 10 yaşındaki bir çocuğun sözcük dağarcığı ne denli örtüşebilir? Bu şiirlerde yer alan yabancı kaynaklı sözcüklerin söylenişini başarmaya bir köy okulundaki öğrencilerin alt yapısı uygun mudur? Çocuğun nefesini kullanması açısından bu şiirlerin uzun dizeleri (14 hece-15 hece) ne denli uygundur? İşte bu tür sorunların yanıtlarını öğretmen düşünmeli ve başka olumsuz değişkenleri de sayıya katmalıdır.

Buna göre, bir çocuk şiiri hangi nitelikleri taşımalıdır? Şimdi de bu konu üzerinde bilgi verilecektir.

a. Ölçü ve Uyak Yönünden: Dizelerdeki hece sayıları 1. 2. 3. sınıflarda 7-8 heceyi geçmemelidir. On bir heceli şiirlereyse dördüncü sınıfta ya da üçüncü sınıfın sonuna doğru verilebilir. Daha sonraki sınıflar için hece sayısı önemli değil ama, yine de öğrencilerin nefeslerini kullanma süreleri göz önünde bulundurulmalıdır.

- Duraklar belirli olmalı, kolayca sezilebilmelidir.

- Uyaklar birbirlerin yakın dizelerde bulunmalı, birbirlerinden kopuk olmamalıdır.

- Şiir ölçüsüz ve uyaksız da olabilir. Ancak kolay söylenişlilik, kulağa hoş gelme ve kolay ezberlenebilme gibi nitelikler göz önüne alınmalıdır.